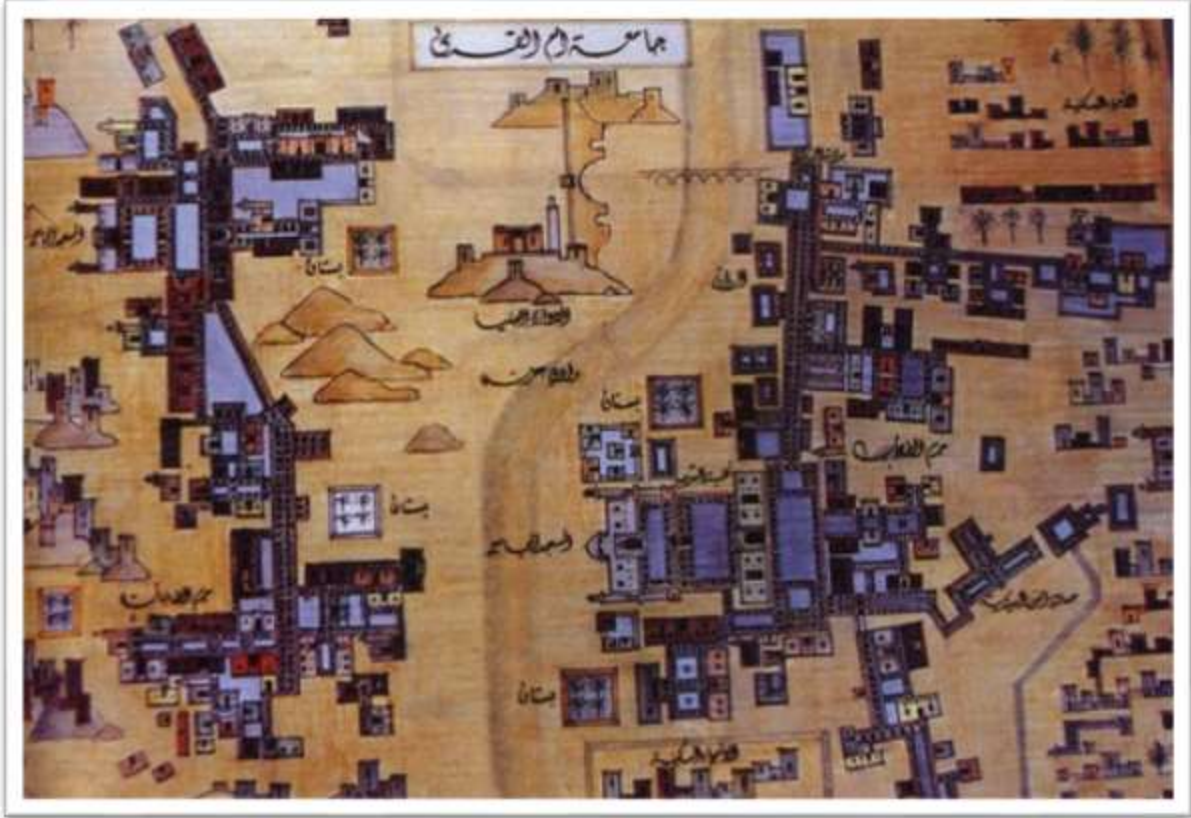

UĞUR TANYELİ T.CANSEVERİN CAMİLERİ ÜZERİNE

Uğur Tanyeli: "Karakaş Cami, kubbeyi tüm altyapısından koparmak, ama yine de Osmanlı'nın tüm anılarını kullanmak şeklindeki riyakarlığı mahkum ediyor"

Uğur Tanyeli, 'Turgut Cansever: Düşünce Adamı ve Mimar' sergi dizisi kapsamında gerçekleştirilen söyleşilerden birinde, Turgut Cansever'in 'kubbeyi yere koymak' olarak nitelendirdiği tasarımsal açmazlar ve mimarın Karakaş Camisi örneği üzerinden, 'modern cami' mimarlığında genel yönelimlere ilişkin eleştirel bir açılım sağlıyor:

"Turgut Cansever'in Antalya'daki **Karakaş Camisi** dikkatten kaçmıştır; hatta bana itinayla dikkatten kaçırılmış bir yapı gibi gelir. Nedeni de şu: Düpedüz, her şeyiyle tarihselci diyebileceğimiz bir yapıdır o. Büyük ölçüde geleneksel teknolojiyi ve geleneksel plan şemasını kullanıyor. Uzman değilseniz baktığınızda, geç 14.yy'da yapılmış bir **Batı Anadolu Beylikler Dönemi** yapısıyla karşı karşıya olduğunuzu bile düşünebilirsiniz. Bu kadar tarihselci bir yapı! Buna karşılık bu tarihselci yapı, benceciddi bir **kültürel eleştiri zemini üzerinde** inşa ediliyor.

"Bunu, yıllar önceden başlayan bir çerçeveden okuyacak olursak, söz gelimi 'kubbeyi yere koymamak' olarak zamanında **Turgut Cansever**'den dinlediğim ve tersini düşünmeye alışık olduğum için şaşırdığım, ama anlamlı da bulduğum bir şeyi, bu kez mimarlık bağlamında yeniden gündeme taşıdığını söyleyebilirim. Biz, Turgut Bey'in bakış açısından değil, **Vedat Dalokay**'ın **Kocatepe**'de uygulanamayan camisine ağlama kuşağından geliyoruz.

Bize hep söylenen, “Ne kadar güzel, burada modern bir cami yapılacaktı. Ama bize müsaade etmediler ve yaptırmadılar” oldu. Turgut Bey’den bunu yıllar önce dinlediğim zaman, çok akıllıca bir şey söylediğini hatırlıyorum. Mealen anlatacak olursam, “*Kubbe gibi simgesel anlamları da olan bir gerçekliği, istediğimiz gibi oynayabileceğimiz bir morfik eleman olarak kullanabiliriz şeklindeki iddianız sağlıklı mıdır?*” sorusunu soruyordu. Bu, o kadar da yabana atılır bir soru değil. Kubbe formunu kabul edeceksiniz, ama Osmanlı kubbesi gibi olmayan ve yine de Osmanlı kubbesinin anılarını kullanan bir mimari ortaya koyacak, bir anlamda riyakarlık yapacaksınız. **Bu, bir riyakarlık, ikiyüzlülük.** Bu gerçeği biz, doğrusu, uzun bir süre düşünmemiştik. Düşünülmesi gereken bir kültürel eleştiri boyutu bu. **Tamamen kubbeyi unutursunuz,** Le Corbusier’in Ronchamp’da yaptığını yaparsınız; o zaman söyleyecek sözümüz olmayabilirdi. Ama siz, Vedat Dalokay’ın yaptığı gibi, İslamabad’da yapıldığı gibi, **Osmanlı merkezi planlı camisini alacaksınız,** minareleri aynı yerlere koyacaksınız, kubbeyi aynı yere koyacaksınız, bütün kompozisyonu Osmanlı’dan bir anlamda kopya çekeceksiniz, **ama hepsinin üzerindeki ayrıntıları zımparanızla sileceksiniz.** Şimdi bunu yaptıktan sonra modern olduğunuzu söylemenin bir imkanı yok. Bu sadece “*Klasik olanın üzerindeki tozu silerseniz, geriye modern kalır*” demek kadar safça bir durumdu.

“**Kubbeyi alıp, sadece altyapısını ondan koparıp, başka bir yere oturtmanın,** ‘kubbeyi yere koymak’ biçiminde bir metaforla anlatılması, doğrusu, o zaman da bana oldukça çarpıcı gelmişti. Şimdi Antalya Karakaş Camisi’ni okuduğum zaman, **bütün bu riyakarlığın nasıl mahkum edilebildiğini** görüyorum. Bu, çok bana özgü bir durum olabilir; katılmayacakların da azımsanmayacak sayıda olduğunu tahmin ederim. Ama tarihselci bir mimarlık yapıyorsanız, tarihselciliği teknik özelliklerini de içerecek kadar kapsamlı düşünmek gerektiğini de ima ediyorsunuz demektir. **Tarihselcilik, sadece biçimlerin tarihsel gibi görünmesinden ibaret olamaz.** Böyle bakınca Turgut Bey’i, söz gelimi, **William Morris** veya **Arts and Crafts** geleneğinde bir çizgiye, o çerçeveye oturtmak, bana anlamlı geliyor. Bu anlamda Antalya Karakaş Camisi, Turgut Cansever’in son dönemini en iyi temsil eden önemli bir ürün gibi gözüküyor.”